

Hänvisning
Begäran om utlåtande VN/15129/2025

Arbets- och näringsministeriet
registratorskontoret.anm@gov.fi

Kontaktperson
Vik. rättssakkunnig Olivia Jansson

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition om ändring av integrationslagen (teknisk)

Bakgrund

Landskapsregering mottog den 18 juni 2025 begäran om utlåtande gällande utkast till regeringens proposition om ändring av integrationslagen (teknisk). Ändringarna i lagen är främst av teknisk natur, exempelvis uppdateras föråldrade laghänvisningar och förtydliganden förs in i lagtexten.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet har enligt 18 § självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar (1 punkten), kommunernas förvaltning (4 punkten), hälso- och sjukvård (12 punkten), socialvård (13 punkten) samt främjande av sysselsättningen (23 punkten).

Riket har enligt 27 § självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet bland annat gällande rätt att vistas i landet, att välja boningsort och att färdas från en ort till en annan (2 punkten), statsmyndigheternas organisation och verksamhet (3 punkten) samt utlänningslagstiftning (26 punkten).

Förslag till proposition

De delar av propositionen som berör åländska förhållanden är främst 59, 83 och 92 §. Landskapslagen (2012:74) om främjande av integration gäller på Åland, vilket gör att exempelvis 26, 86 eller 94 § inte är relevant för Ålands vidkommande. I 3 § 2 mom. vill landskapsregeringen påpeka att det finska "ja" har infogats i stället för det svenska "och", vilket bör åtgärdas.

Förtydligande gällande utbetalningar av ersättning

I propositionsutkastets 59 § förtydligas att hälso- och sjukvårdsmyndigheten i landskapet Åland ska ersättas för ordnandet av tjänster i enlighet med kapitlet samt från och med vilken tidpunkt utbetalningarna ska påbörjas. Dessa tillägg gällande hälso- och sjukvårdsmyndigheten i landskapet är enligt landskapsregeringens ståndpunkt bra för tydligheten i lagstiftningen.

Påförande av uppgifter på självstyrelsemyndigheter och kommuner på Åland

De sekretessbrytande bestämmelserna och skyldigheterna att lämna ut uppgifter för åländska myndigheter är inte utformade på sådant sätt som överensstämmer med självstyrelselagen.

Landskapet har lagstiftningsbehörighet rörande offentlighet för handlingar som inkommer till självstyrelsemyndigheterna, så som Ålands hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvårdsmyndigheten i landskapet Åland. Sekretessbrytande bestämmelser måste således framgå av landskapslag. Sekretessbrytande bestämmelser i rikslag är endast tillämpliga för kommuner på Åland gentemot myndigheter i riket om uppgifterna som ska lämnas ut är sådana uppgifter som riksmyndigheterna behöver för att på Åland sköta sådant som är rikets behörighet enligt självstyrelselagen.

Rätten för riksmyndigheter och för andra åländska aktörer att ta del av uppgifter skapar skyldigheter för den aktör som ska ge ut uppgifterna. Således är förslaget till formulering av 83 § 2 mom. samt 92 a § att se som påförande av uppgifter. Då Ålands hälso- och sjukvård är en myndighet som lyder under landskapsregeringen, innebär det att det i rikslagstiftning inte går att påföra uppgifter på myndigheten. Både grundlagsutskottet och Ålandsdelegationen har konstaterat att rikslagstiftning inte kan påföra en landskapsmyndighet eller landskapstjänsteman uppgifter. Detta belyses bland annat i Ålandsdelegationens utlåtande nr. 18/21 där det framgår att:

”Däremot är det inte möjligt att genom rikslagstiftning påföra riksuppgifter på landskapets myndigheter. Detta eftersom fördelningen av lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten i självstyrelselagen är exklusiv, ifall annat inte anges i självstyrelselagen. Landskapets myndigheter är behöriga att handlägga endast sådana riksuppgifter som anges i självstyrelselagen eller i en överenskommelseförordning.”

Gällande kommunerna är förutsättningarna annorlunda. Landskapsregeringen är av den uppfattningen att det finns en rättsprincip som innebär att riket inom sin lagstiftningsbehörighet inte kan påföra åländska kommuner andra uppgifter än sådana som också påförs rikets kommuner. En uppgift måste således både vara inom rikets lagstiftningsbehörighet och påföras rikets kommuner för att den ska kunna åläggas en kommun på Åland. Om samma uppgifter tidigare påförts kommunerna, men nu har övergått till välfärdsområdena kan dock uppgifterna kvarstå hos de åländska kommunerna, men inte utvidgas. Se grundlagsutskottets resonemang i GrUU 18/2022 rd, stycke 8.

Delande av uppgifter och sekretessbrytande bestämmelser

Sekretessbrytande bestämmelser och rätten att ta del av uppgifter i rikslagstiftning är således inte en giltig rättslig grund för utlämnande av uppgifter när skyldigheten åläggs hälso- och sjukvårdsmyndigheten i landskapet Åland. 92 a § och 83 § 2 mom i förslaget till

proposition som påför hälso- och sjukvårdsmyndigheten på Åland en skyldighet att dela uppgifter till myndigheter i riket är därför inte möjliga att genomföra. Även till den del 83 § 2 mom. redan idag förskriver skyldigheter för hälso- och sjukvårdsmyndigheten och kommunerna på Åland att dela information med varandra är ett överskridande av rikets behörigheter. Skyldigheter åländska aktörer emellan är en åländsk angelägenhet och bör således regleras i landskapslag.

I rikslagstiftning ska bestämmas om åländska myndigheter har rätten att få ut information och uppgifter från rikets myndigheter. Däremot behöver det i åländsk lag finnas en rättslig grund för utlämnandet av uppgifter till riksmyndigheter om sådant ska ske. Den åländska lagstiftning genomgår i nuläget en revidering och landskapsregeringen för gärna fortsatt diskussion med ministeriet i denna fråga.

90 § 3 mom. i den redan gällande integrationslagen är i detta hänseende också en ogiltig rättslig grund för delande av uppgifter. Den åländska hälso- och sjukvårdsmyndigheten kan inte påföras skyldigheter i rikslag och kommunerna på Åland kan endast påföras skyldigheten om samma uppgift finns även för rikets kommuner samt frågan är inom rikets lagstiftningsbehörighet.

Avslutande kommentarer

Landskapsregeringen föreslår således att det förtydligas i de paragrafer som berör uppgifts- och informationsutlämning att hälso- och sjukvårdsmyndigheten i landskapet Åland har rätt att ta del av uppgifter på de sätt som har föreslagits. De delar som föreskriver skyldigheter och sekretessbrytande grunder för självstyrelsemyndigheten bör tas bort, då det ska anges i landskapslag om hälso- och sjukvårdsmyndigheten ska lämna ut information. Även till de delar kommuner på Åland inom rikets lagstiftningsbehörighet påförs uppgifter som inte påförs kommuner i riket och som inte var kommunernas ansvar innan välfärdsområdesreformen bör ändras. Detta berör åtminstone 83 § 2 mom. samt 90 § 3 mom. i nuvarande lag samt förslagen i 83 § 2 mom. och 92 a §.

Landskapsregeringen konstaterar slutligen att landskapsregeringen gärna fortsätter arbetet i en dialog med ministeriet.

Minister

Arsim Zekaj

Vik. rättssakkunnig

Olivia Jansson